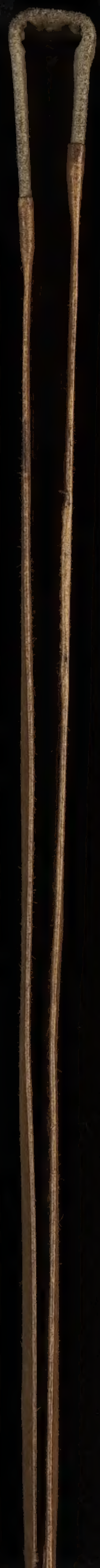
MERBITZ. DISPUTATIC DE NYMPHIS.

36482/B

J. J.

DISPUTATIO SECUNDA

DE

NYMPHIS,

NOBIS

Waſſer-Nixen /

QVAM

INCLYTÆ FACULT. PHILOS. LIPS.

BENEVOLO INDULTU

POSTREMA VICE

PRO LOCO

IN EADEM OBTINENDO

DIE XV. SEPT. A. M. DC. LXXV.

P. P.

M JOH. VALENT. MERBITZ.

DRESD. SS. THOL. STUD.

LIPSIAE,

LITERIS FICKIANIS.

VIRIS,

Nobiliſſimis, Ampliſſimis, Conſultiſſimis Doctiſſimis & Prudentiſſimis

DNN. CONSULIBUS ET SENATORIBUS

Inclytæ Reipubl. Dresdenſis Meritiſſimis,

Dominis Patronis & Promotoribus meis Omni Obſervantia Colendis,

Cum Voto Omnigenæ Proſperitatis,

Specimen Hoc Academicum,

In Studiorum Suorum Commendationem, & Grati Animi Teſſeram

Offert

Eorum Devinctiſſ. *Cliens.*

M. JOH. VALENT. MERBITZ.
Dresd. SS. Theol. Stud.

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

B. C. D.

PRiori Diſputationis noſtræ parte, præmiſſa nominis evolutione, Autorum opiniones recenſere licuit, & quaſi per tranſennam oſtentare quæ unquam Nympharum nomine inclaruerunt. Quum verò per remotionem potius ea nobis tractata fuerint, ſupereſt, ut quæ in cognitionem earundem deducere valent, cum vera ſententia proponamus. Hinc corpora & ſpiritus, piſces ſcil. atque dæmones in ſcenam producendi erunt, quorum illos formâ humana veſtire naturæ placuit, hos fraudes & technæ eandem induere voluerunt quippe, quâ in terrorem mortalium & perniciem utuntur. Tu JESU juva!

CAP. IV.

1. Nymphæ piſces. 2. Duplicis illi generis. 3. Teſtimonium Plinij. 4 Danor. 5. Primum genus deſcribitur, ſpeciatim fœmella. 6. Mas 7. Aliudexemplum. 8. Piſces monachiformes. 9. Theophraſti de illis ſententia, 10. Schotti. 10. Rejicitur.

POſteaquam Marburgenſium illa Nympha 1.) tenues in auras penitus evanuit, alias
1. ſpectatum digredimur; piſces nempè homini formes, quos imo maris fundo protractos ſpeculari licet. Duplicis autem generis faciunt has Undenas
2. : Quarum quædam ſtructuram corporis humani pubetenus tantum, poſtremis in piſcem deſinentibus; quædam omni corporis ſui mole abſolutisſimam ſimilitudinem referunt. Equidem ridiculum videri poſſet, dicere, fuiſſe unquam aliqua animalia è duabus tam diverſis formis compoſita, ut altera pars eſſet hominis, altera piſcis, cum neutrum horum animalium in aquis ſimul & ſicco vivat; niſi & veterum exempla & modernorum
3. teſtimonia probatum darent. Ita Plinius 2) *Nereidum falſa non eſt forma 3.) ſquamis modo hiſpido corpore, etiam quà humanam effigiem habent.* Namque hæc in eodem ſpectata littore eſt, cujus morientis etiam gannitum triſtem accolæ audivêre longè. Et D. Auguſto legatus Galliæ, complures in littore apparere exanimes Nereides ſcripſit. His

1.) vid. Diſput. I. cap. III. num. 9. 2) H. N. lib. IX. cap. V.
3.) Non eſt cur hic ſibi contrarium quis putet Plinium, quod lib. X. cap. XLIX. in hæc verba ſcribat. *Nec Sirenes impetraverint fidem, licet affirmet Dino, Clitarchi celebrati autoris pater, in India eſſe, mulcerique earum cantu quos gravatos ſomno lacerant.* Nam quod ex ſeqq. verbis patet, ipſe non Sirenes, quæ infimam partem piſces ſint, intelligit, ſed quæ in aves deſinant. Atque has non Plinius tantum, ſed alii etiam rectè negant, quippe quæ Poëtarum figmentum ſunt quo ſignificârunt vel meretrices, vel loca quædam maritima, navigantibus maxime periculoſa & exitialia. vid. Diſp. I. cap. I. ad num. 26.

His addere non gravabor, quæ ſuperioribus annis
nobis Novellæ nunciarunt. Was von vielen für eine
Fabel iſt gehalten werden/ ſcheinet nun in Dennemarck 4.
für die auffrichtige Warheit zu paſſiren/ 4.) ob Meer-
Mäñer oder Weiber in der See zu finden oder nicht? U-
ber dieſer Sache ſind in Monat Auguſto 1669. viertzehen
Schiffahrende Leute (deren einige daſelbſt Bürger und
eingeſeſſene waren) zu Koppenhagen unter fraget wor-
den/ welche bejaheten/ daß ſie zwiſchen Malmoe und
jetzt erwehnter Stadt hätten ein See-Weib oder Waſ-
ſer Nymphe durch die See ſchwimmen geſehen/ und
wäre der hinter Leib/ als das hinter Theil eines Fiſches/
der Ober-Leib aber/ als ein wohl formirte Frau geſtalt
geweſen/ mit ſchwartzen Augen/ vollkommenen Brü-
ſten/ weiſſen Händen/ ſo als ſie ein Weibes-Bild ha-
ben möchte. Sie hatten in fahren dieſes See-Weib nicht
über vier Schritte von ihren Schiffs-Borte/ fuhr aber
mit einigen Geſchrey wieder hinunter. Als ſie aber ei-
nige Stück Brod in die See worffen/ kam es wieder o-
ben/ ſpielte mit den Brod/ warff es in die Höhe/ und
fieng es wieder. Endlich ſanck es wieder unter/ und ſie
ſahens nicht mehr.

Lepide, & vivis quod ajunt, coloribus, depictas
Schottus ſiſtit 5.) quando: Cerne caput hujus *fœmellæ*,
longâ quadam cæſarie, at minimè piloſa, ſed in cirros 5.
quosdam carneos & pulpoſos diſtenſâ, veſtitum. Vi-
des faciem quidem pulchram, oculorum vivacitate deco-

4.) Vid. Schau-Platz des Krieges/ auffgerichtet in denen vereinigten Niederlanden part. I. p. m. 119. 5.] Itinerar. Exſtat. itin. II. dialog. III. cap. I.

& marblandam, ſed qui ad decoris complementum unicè deſiderabatur, naſo deſtitutam? Cerniſne brachia ſolitis hominum longiora, manusque non in digitos, more humano, diſcretas, ſed ad inſtar pedum anſerinorum, cartilagine interceptas, ad natandum à natura ſic conſtitutas? Aſpice rotundas & tumidas mamillas, quam candore niveo pectus venterque niteant, quanto ſplendore coruſcent. Sed ea, quam pellem putas, illa nihil aliud eſt, quam candidiſſimis minutiſſimisq; ſquamulis contextum naturæ opus. Quod ut in omnibus aliis piſcibus, eximio nitore fulget.

6. Aliter paulò de *mare* loquitur. Non hominis, inquit, ſed cacodæmonis mihi figuram referre videtur. Quam omni formâ deſtituta facies? Quam torti oculi; quam genas inconcinnas, rugisque oppletas; quam barbam ridiculam; verius pulpam carnis dixeris. Quam incompoſitos capillos, ſi tamen capilli dici poſſunt. Quam monſtroſæ manus; alis veſpertilionum, quam humanis ſimiliores! Quam aſperum ſquamis corpus. Verbo, fabrica prorſus à fœmina diſparata, & humanæ tamen figuræ, ſi membrorum ordinem & ſitum obſerves, atq; ingentem in quam terminatur caudam excipias, non diſſimilem.

Hoc *monſtrum horrendum, informe*, dicas, & tamen deformitate ſuperari ab illo marino homine, qui apud
7 urbem ſibinicum in Illyrico captus memoratur. 6.) Ille cum ad mare puerum traheret, ab accurrentibus qui rem inſpexerant, lapidibus fuſtibusque vulneratus, & in ſolum retractus eſt. Ejus effigies penè humana, niſi quod

cutis

6.] Majol. Dier. canicul. Tom. I. colloq. IX.

cutis angvillæ ſimilis erat, & in capite duo parva habebat cornua. Manus quoque duorum tantum digitorum formam exprimebant. Pedes autem in duas veluti caudas deſinebant, à quibus ad brachia alæ, ut in veſpertilione extenuabantur. Huc referes illa monachiformia, quorum frequens apud autores mentio eſt. Tale monſtrum 7.) ſuperiori ſeculo captum eſt in Norvvegia mari 8.
procelloſo. Id quotquot viderunt, ſtatim monachi nomen impoſuerunt. Humana facie eſſe videbatur, 8.) ſed ruſtica & agreſti, capite raſo & lævi. Humeros contegebat veluti Monachorum cucullus, & pinnas duas longas pro brachiis habebat. Pars infima in caudam deſinebat, media autem multò erat latior, figura ſagi militaris.

Hos Tritones, quos Curiæ Romanæ amaſios aut gnathones, eò colonias ducentes, diceres, aut pro umbris eorum haberes, quæ pertimeſcentes Purgatorii flammas,

7.) Majolus c. l. ubi ad annum refert 1531. 8.) Iconiſmum & Geſnerus & Schottus lib. III. cap. III. exhibet. Ubi illam effigiem Rondeletio dono dediſſe dicit Navarræ Reginam, Margaretham, quæ ipſa eandem habuit à viro nobili, qui affirmârat, ſe hoc monſtrum in Norvvegia captum vidiſſe. Sed, quod noto, ipſe prorumpit in hæc ſuſpecta verba. Ut dicam ait, quod ſentio, quædam præter rei veritatem à pictoribus addita fuiſſe puto, ut res mirabilior haberetur. Crediderim igitur monſtrum hoc humanam formam eo modo referre, quo pars capitis ranarum, quia poſt caput partes erant utrinque latæ hominum omoplatis reſpondentes, muſculisque movebantur, qui cuculli monachorum figuram repræſentant; qualis in nobis ſpectatur ſecundus muſculus omoplatas movens, ſcilicet eas partim ad ſe ſe attrahens, partim attollens, cuculli monachorum formam aptiſſime referens.

mas, fluctus accerſitum abierint ; Theophraſtus 9.)
9. monſtra, ex Sirenis vel Nymphis prognata putat.
Quemadmodum enim, inquit, ex ſtellis naſcuntur cometæ, qui magnum aliquid portentant; ita ex Undenis proveniunt monſtra, qualia monachiformia, quæ Deus producit, ut ex eorum inſpectione de futuris ſolliciti à peccatis nobis cavere diſcamus. Sanè ſi verum fateri licet, utut in aliis Theophraſtus non placeat, hic non multum à veritatis orbita aberravit. Monſtra eſſe, facile præſumendum, ſive Nymphis noſtris, ſive aliunde nata fuerint.

Neque enim hic locum habebit illud Schotti ;
10. 10.) ubi aquarum regionem & temperiem, cauſam
talis excedentis deformitatis facit, dicens : Sicut in telluris ſuperficie, pro ſoli aërisque natura & conditione, in uno loco pulchriores homines, animaliaque, quam in aliis gignuntur, ita & in oceano, peculiari aquarum proprietate hujusmodi monſtra humanæ formæ nunc conformiora, nunc eidem minus conformia producuntur. Illud Vitruvio 11.) & Schotto dabo, aquarum proprietatem ſequi habitum incolarum pulchrum,
11. vel deformem : Omnem autem fabricam corporum, eam immutare poſſe, me tacente experientia reclamat.

CA-

9. Tom. II. Tract. IV. 10.) Itinerarii c. I. 11.) Referente Mizaldo centur. I. aphor. LXXVIII. ubi proinde ex membratura & corporis habitu incolarum pulchro vel deformi, naturam aquarum cujusque regionis explorare docet.

CAPUT V.

1. Alterum genus piſcium. 2. Exemplum Alex. ab Alex. 3. Gillii. 4. Ludovici Vivis. 5. Majoli. 6. De ortu eorum ſententia Ludovici. 7. Refutatur. 8. Alia opinio. 9. Habentur pro certa ſpecie. 10. Illuſtratur exemplis. 11. An homines feri. 12. Nulla ratione præditi. 13. Ingenioſa induſtria pollentes.

PErgo ad eas Nymphas, quarum inferior etiam pars hominem aſſimulat, & pedibus erectæ ut alii terrigenæ incedunt. Qvarum ſtudia & geſtus, quin & loquela, eas piſcium genere eximere videtur. Super omnia, inquit Alexander ab Alex. 1.) noſtro ævo factum accepimus in Epiro, profectò exemplum inter pauca memorabile quod nonnulli prodendum poſteris putarunt, & actis quoque publicis teſtatum eſt. Ad fontem jugis aquæ, ad quem mulieres ex oppidulo aquatum ventitabant, Tritonem ſeu marinum hominem è ſpelunca, quam fortè ibi nactus fuerat, obſervare ſolitum, ſi quando ſolam ad aquas accedentem, aut pĕr littus obambulantem mulierem videret, ipſum ex undis & ſpelunca leni greſſu, tacitisqúe veſtigiis deſilire, & à tergo accedere, ac vi compreſſam mulierem ex inſidiis adoriri, & ad mare concubitus cauſa arripere, arreptamqúe ſub undis deferre conſveviſſe. Quod cum apud loci incolas percrebuiſſet, diligentius marinum monſtrum obſervaſſe & cum diutule laqueos illi intendiſſent, haud multò poſt dolo captum & laqueis vinctum cepiſſe; cumqúe cibo abſtineret, extra aquas diu vivere nequiſſe, ſqualore tan-

E

1.) Genial. dier. cap. VIII. lib. III.

tandem ac tædio ad extremam tabem veniſſe. *Huic* non
3. abſimile eſt, quod Fortunius Licetus 2.) refert. Qvum
Venetiis eſſem, inquit Gillius; quidam Dalmatæ ſpectata fide viri, mihi religioſè teſtati ſunt, ſe ad oppidum
Dalmatiæ, Spalatum nuncupatum vidiſſe marinum hominem, qui ſe ſpectantibus ſummum terrorem injecit,
qvum ſe in terram incitaviſſet, ut mulierem, quæ circum littus tùm verſabatur, corriperet. Verum ubi eam fugere perſpexit, ſtatim ad mare regreſſus imam maris ſedem petivit. Eundem mihi deſcripſerunt hominis omnino ſpeciem, ſimilitudinemque gerere.

Ludovicus Vives 3.) dicit ætate ſua apud Batavos
4. Tritonem viſum à plurimis, & ſupra duos annos ibi detentum. Fuiſſe autem mutum, & cum jam incepiſſet fari, peſte tactum fuiſſe, in mare remiſſum, gaudentem & explientem. Similiter in Hollandiæ lacu anno 1403.
5. fuit Nympha eò è mari rejecta; 4.) quæ in Hariemum urbem delata, cum nuda eſſet, paſſa eſt ſe veſtibus indui, panis, lactis, & cæterorum uſum admiſit. Didicit quoque fila è colo ducere, & obſequi rebus multis muliebri more, ſimul & Chriſto crucifixo genua flectens venerabunda, docilis ad omnia, quæ mandaret patrona. Nunquam tamen locuta eſt, ſemper muta, annos multos ibi vivens. Nolo tamen in recenſendis exemplis tempus terere, ne defatigare potius animum Lectoris videar, quam teſtimonia conquirere. Unde ad ea dubia tollenda propero, quæ circa ortum Nympharum ſuboriri poterant.

Idem

2.) De Monſtris lib. II. cap. LXXXVI. 3.) De veritate fidei Chriſt. lib. II. 4.) Teſte Majolo, c. l.

Idem Vives 5.) pro veris hominibus eas habet, ex 6.
têrrigenis pronatis, qui continentis pertæſi in aquis vivere conſveviſſent. Ita colligo ex verbis: Sunt etiam homines in mari ſicut in terra; quod pro indubitato eſt habendum, vivere homines integros in mari, ſicut Plinius tradit. Quorum unus captus eſt ante annos duodecim in Batavia (loquitur autem de eo, cujus paulo antè mentio facta eſt) quem viderunt plurimi. *Sed iſti*, pergit, *quoque ex terreſtribus ſunt hominibus progeniti. Nam ſunt* ſubjungit, *in quibusdam locis maritimis, homines maximopere dediti natatui, cui exercitationi aſſveſcunt pueros ſuos, ut hi diutiſſimè poſſint durare ſub aquis.* Filii horum, addit, in aquis penè geniti, nati & educati, habitatione hujusmodi non aliter delectantur, quam piſces. Ita quemadmodum alii homines in arido, ſic hi vivunt in mari.

Nemo tamen eſt, qui non ſentiat, quam vim Vi- 7.
ves veritati inferat. Adeone homo, cui à Deo conditore terra habitationi data eſt; quem ſociabilem natura eſſe voluit & ratio, omni terricolarum conſortio ſe ſubducere poteſt & fluctibus addicere; immò tamdiu in aquis deliteſcere, ut omnem etiam lingvæ uſum perdat? Illud utique concedunt omnes, quod etiam ſupra 6.) largiebamur, fuiſſe, vel hodienum reperiri aliquos, qui in tantum ſint natatui dediti, ut ægrè extra aquas vivant. Sed continuum, nullis vicibus interruptum, maris incolatum homini concedere, ipſa hominis indigentia non permittit, cujus, quin ſui ipſius penitus oblitũ eſſe oportet, qui aſſerere talia, &propugnare audet.

5] Suprà c.I. 6.) Diſp.I.cap.II.

8. Tum nemo animum inducat ſuum, præter naturam forte, ex fera & homine hoc genus productum eſſe, quemadmodum ex ſpecierum commiſtione, novi, & planè ſtupendi partus producuntur. 7.) Suam enim certam
9. formam habent 8.) inter genera aquatilium numerandam. Quæ ipſa, quare piſcibus conceſſa fuerit, noſtrum non eſt, curiosè disquirere. Sufficiat, nobis pro ratione Creatoris voluntas, quæ mare & terram de incolis quaſi certare voluit. 9.) Unde mea ad Te faciam

7.) Africa hos maximè ſpectat, inopiâ aquarum ad paucos amnes congregantibus ſe feris. *Ideo multiformes ibi animalium partus ſunt, variè fœminis cujusque generis mares, aut vi, aut voluptate admittentibus. Unde etiam vulgare Græciæ dictum: Semper aliquid novi Africam afferre.* Plin. Hiſt. Nat. lib. VIII. cap. XV. Quod netas utinam Africæ deſerta non exceſſiſſet, & homo illo crimine careret. Cardanus de Variet. rerum lib. XIV. cap. ult. ex Volaterano refert, ex cane & muliere natum infantem, formâ humanâ in ſuperiori parte. Similiter ex homine & vacca prolem prodiiſſe, autores ſunt Licetus de Monſtris lib. II. cap. LXVIII. & Majolus Canicular. part. II. colloq. III. Imprimis notatu dignum eſt, ſi crimine vis abſolvit, quod Caſtanedæ annales Luſitaniæ commemorant, de muliere, quæ ob patratum ſcelus navi in inſulam deſertam deportata fuit. Eam ſimius ſecum prægrandis in antrum duxit, pomorum, nucum & radicum variarum copiam fecit, tandem coegit ad ſtuprum, quod facinus aliquot annis continuatum, donec ipſa, cum jam duos ex fera liberos peperiſſet, à militibus, qui è navi Luſitanica quæ tum fortè appulerat, aquatum deſcenderāt, calamitoſiſſima ſervitute liberata fuit.

8) Satis hoc eſt indicaſſe Scaligero de ſubtil. Exercit. CCXXI.

9.) Non minus mare quam terra ſuos nutrit vitulos, canes urſos, apros, lepores, lupos, vulpes, aſellos; Suos itidem

am illa Schotti verba 10.) Si noſſes, cur inter animalia 10.
quadrupedia ſimias & Cercopithecos, natura homini-
bus & figura & moribus haud abſimiles conſtituerit; cur
inter aves Pequinos, maris Magellanici accolas, erecto
corpore, hominis ad inſtar incedere voluerit; cur inter
plantas florem Orchidis perfectum utriusque ſexus ho-
minem abdito quodam molimine machinata ſit; radici-
bus quoque uti in Mandragora hominis corpus expri-
mat; cur in mediis quoque lapidibus Achatibus, Mar-
moribusque & aliis in profundiſſimis telluris caveis re-
conditis ſaxis, tùm humanæ figuræ formam, tum cœte-
rorum animalium, vegetabiliumque figuram inſculpat
& excudat, forſan non tantum mirareris. Gaudet na-
tura hujusmodi rerum ludibriis, & uti omnia in omnibus
eſſe intendit, ita pro conditione ſingulis entium gradi-
bus laborat, quantum poteſt: Ut ſi non ſenſum, ſal-
tem vitam; ſi non vitam, ſaltem figuram nudam, iis ad
ſuam in univerſi decoris majeſtatem atteſtandam, impri-
mat. Appetunt enim omnia ultimam ſui perfectionem
& potiſſimum ſimilem homini, qui eſt poſt Deum im-
mediatè rerum omnium finis, figuram. Quam, cùm
debitis naturæ clauſtris impedita conſequi non poſſint,
nonnulla quantum poſſunt agunt, ut eandem ſi non ve-
ram, ſaltem ſecundum analogiam quandam conſtitutam
conſequantur.

Unicum addendum. Theophraſtus Undenas noſtras
vocat homines feros; 11.) nec aliam inter Nymphas & ho- 11.

phaſianos, perdices, corvos, hirundines & paſſeres, de quo
Plinius paſſim. Sperling. Zoolog. lib. V. cap. I. axiom. IV.
10.] Itinerar. c. l. 11.) Libro de Nymphis p. m. 186.

mines differentiam agnoſcit, quam quæſuem & aprum intercedit. Notaſſe ſufficit. Dandum hoc eſt Theophraſto,
12. agyrtæ plebicolæ, qui plus verbis, quam eruditione præſtat. 12.) Rectius hominiformes dixiſſet, quæ nihil in actionibus ſuis humanæ ratiocinationis oſtenderunt. Nam fari poſſunt & Pſittaci, aliæque aves 13.) Crucem

12.] De Theophraſto malè ſentiunt omnes ætates. Immò ejus amanuenſis & famulus Oporinus, & compopulares, Henricus Bullingerus, Eraſtus, Geſnerus, quorum judicia in unum collegit Athanaſius Kircherus celeberrimus noſtri temporis ſcriptor, in Mundo ſubterraneo Tom. II. p. 277. Si quando pecuniâ carebat, inquit Geſnerus Medicus & Philoſophus nec non rerum Chymicarum peritiſſimus, per diverſas Helvetiæ, Germaniæ & Poloniæ regiones vagabundus medicinam exercebat &c. *Dæmone utebatur familiari, uti ex ejus diſcipulo audivi. Natura & eloquentia quam literis & ſtudio doctior, prorſus inconſtans, nunc medicus, modo magus, ſæpè compotator & aleator inter ruſticos.* 13.) Ita de pica Martialis.

Pica loquor dominum certa cum voce ſaluto,
Si me non videas, eſſe negabis avem.

Notum etiam in vulgus eſt, quod Macrobius Saturnal. lib. II. cap. X. de corvis memorat, Cæſarem Auguſtum ſalutantibus. Simile de corvo habet Plinius lib. X. cap. XLIII. Ille maturè ſermoni aſſvefactus omnibus matutinis evolans in roſtra, in forum verſus, Tiberium deinde Germanicum & Druſum, cæſares nominatim, mox transeuntem populum ſalutabat. Quod verò de Hyæna, Crocuta, & Manticbora idem Plinius lib. VIII. cap. XXX. refert, potius cum Scaligero ſilentio involvo. Exercit. CCXVII. num. VII.

cem formare aliaque ſimilia poſſunt ac ſolent Simiæ. Addo quod Dei Conditoris providentiæ, & Redemptoris bonitati conſentaneum non ſit, homines ab Adamo per ſeminalem propagationem deſcendentes, alios enim non agnoſcimus 14.) marinis fluctibus perpetuò addicere, & ab hominum aliorum conſortio penitus avellere. Illud pro comperto habendum eſt, Nymphas & Tritones ingenioſa ad modũ induſtriâ pollere: Siquidem ad littora 13 oceani inacceſſis hominibus latibulis, atq; extra omnem maris injuriam longè ſe motis, domus ſibi admirando artificio ex conchis conchyliisque congeſtis exſtruunt. Commeatum venatione interceptum intra loculos quosdam condunt, ad neceſſarium illis, tempore urgentis famis alimentum. Arenam lutoſam in formam lecti, quo laſſa membra recondant, congerunt, terram quoque in ſolationis gratiam ad inſtar amphibiorum petunt, unde & à barbaris Sofalæ oram incolentibus, ubi maximè ſtabulantur, in nefariæ veneris uſum quæruntur. 15.) Quis verò hæc rationem dicet arguere; niſi qui ipſe eâ deſtitutus eandem formicis tribuat, abjectisſimis omnium animalculis. Quin & caſtorem rationalem dicere oportebit, quod circa aquas cubicula, variis contignationibus aptiſſimè contabulata conſtruat. 16.) Imò lignis ad fluvium delatis aliquam aquæ portionem ſepire dicitur,

14.) Sequeretur enim hoc abſurdum, inquit Voetius diſp. ſel. part. IIX. p. m. 745. plures homines quam octo ſuperfuiſſe diluvio Noachico, omnes ſcil. marinos, contra 2. Petr. 2. v. 5. Gen. 7. v. 21. 22. 23. 15.) Ex relatione Schotti Itiner. itin. II. dial. III. cap. I. 16.) Teſte Bodino in Theatro naturæ lib. III. p. m. 336.

tur, ne flumine æſtivis caloribus decreſcente, aquis deſtituatur, quibus indiget, ad humectandas partes poſteriores. Nam altera ſui parte quadrupedem, altera piſcem refert.

CAPUT VI.

1. Spiritus an ſit. 2. Quid. 3. Quotuplex. 4. Spectra in aquis apparentia. 5. Platonicorum error notatur. 6. Aſſumunt humanam formam. 7. Teſtimonium, Lutheri, 8. Calovii. 9. Ex Sacris. 10. An certum genus dæmonum. 11. Sententia Trithemii, de igneo. 12. Aëreo. 13. Terreſtri. 14. Aquatico. 15. Pſellii. 16. Eugubini. 17. Rejicitur.

HActenus piſces homini formes contemplati ſumus ſuccedunt jam ſpectra 1.) quorum conſpectũ fugere non licebit. Rideat igitur Horatius 2.) & ineptire nos Democritus dicat 3.) quod eas (ex ſententia eo-

1.] Ita vocabimus commode dæmones forma humana in aquis apparentes, etiam ex eorum mente qui ratione operationũm aliquam differentiam quærunt inter ſpiritus malos, & toto genere diſtinctos concipiunt, *dæmones, ſatanam & diabolum.* 2.] Epiſt. II. meticuloſum putat, qui non

Somnia, terrores magicos, miracula, ſagas,
Nocturnos lemures portentaque Theſſala ridet.

3.] Pro fabulis habebat quod de Spiritibus alii commemorabant. Unde pueros, qui, ipſo in ſe pulchro ad vanitatem ſpectrorum convincendam, ſolitario vivente, per laſciviam è ſpeluncis tumultus excitabant, ut terrorem atq; metum incuterent Philoſopho, admonuit, ut inepetire deſinerent. Quo de Laërtius in ejus vita.

eorum loquar) multiformes paſſiones, quas brevi mo- 1.
mento phantaſia vertit in imaginum ſpecies, pro vero
agnoſcamus; 4.) Rationi tamen tot exemplis confirmatæ
non reluctabimur. 5.) Suppono igitur eſſe præter mo-
tus & affectus animorum 6.) virtutes itemque DEI 7.) a-
liquid, quod nobis *ſpiritus* dicitur. *Subſtantia nempe crea-* 2.
ta independens à corpore. Hic ratione ſtatus & qualitatis in
bonum & *malum* dividitur. Quod etſi è Scriptura ſola 3.
diſtinctè notum ſit, aliquam tamen eſſe ſpirituum diver-
ſitatem, ut alii boni ſint, alii mali, naturæ etiam lumi-
ne quad antenus conſtat. Siquidem id ex effectis & o-
perationibus eorum diverſis colligatur; 8.) utut un-
de diverſitas illa ortum habeat, naturæ lumine haud a-

F gnoſca-

4.] Ita Caſſius ad Brutum. *Noſter*, inquit, *O Brute hic ſermo eſt, quod non omnia verè videmus, ſed mutabile ac deceptibile quiddam noſter ſenſus eſt &c.* Imaginatio enim ceræ ſimilis eſt. Dæmones nullo pacto eſſe credibile eſt. Apud Plutarch. in vita Bruti. p.m. 361. 5.] Potiſſimum namque argumentum quod Philoſophus pro exiſtentia Spirituum nectit, ab exemplis deſumtum eſt. Quomodocunque enim ab ordine ac perfectione, univerſi colligat, tamen robur ἀποδείξεως ab iſto vix expectare licebit, qvum intercedat liberrima Creatoris voluntas. 6.] 7.] Ita ſentiunt qui ſpirituum vel angelorum exiſtentiam negant. Timpl. Metaph. Syſt. l. IV. cap. IV. qv. VIII. Kromayer. Theol. Poſ. Pol. artic. IV. Th. X. p. 286. 8.] Planum hoc eſt in correptitiis vel energumenis, qui ſæpè admiranda patrant, notitiâ & viribus propriis notoriè ſuperiora. Utpotè cum lingvis incognitis loqvuntur, de rebus captum ſuum ſuperantibus diſſerunt, tale robur oſtentant, quod humanis viribus non dicam unius hominis, ſed multorum eſt longe ſuperius. Quod cùm à principio extrinſeco proficiſci ne-

gnoſcamus. Gentiles ſanè Spiritus & bonos & malos
credidiſſe è Socrate, Platone, aliisque notum eſt. Quamvis dubium non ſit, eos de ſpiritibus multa quæ tradiderunt, à Judæis accepiſſe ac commentis fabulisque ſuis involviſſe.

Atque hos ſpiritus, ſpeciatim malos hic intellectos
4. volumus, per ſpectra, quæ forma humana in aquis apparere diximus, qui paſſim diaboli, dæmones vocantur. Alii autem ſunt hi dæmones ab illis commentitiis
5. Platonicorum, 9.) quorum ſententiam imitatus Cardanus 10.) quando eos definit; per *animalia inviſibilia mortalia*, *corpore perfecta*, quippe qui omni corpore, & conſequenter, (quod Epicuro largimur 11.) formâ humana deſtituuntur. Unde ſi quando apparere con-

ten-

teſſe ſit; vel Deus, vel anima ſeparata, vel Spiritus in commercium vocandus. Non Deus, propter blaſphemias, mendacia &c. Neque anima, quia teſte Philoſopho proprium tantum corpus informat. Ergo ſpiritus, & in actionibus quidem turpiſſimis ac malis, malus. Vide præterea quod ſua ætate contigiſſe commemorat Delrio Diſquiſit. Magic. lib. III. part. I. qv. VII. ſect. II. cui ſi placet adde Alex ab Alex. Genial. Dier. lib. IV. cap. XIX. 9.) Legendus hic eſt Apulejus. de Deo Socratis. Marſilius Ficinus ſuper Platon. Ennead. III. lib. IV. Ita autem de commentis illis Ludovicus Vives in comment. ſuper Auguſtini de Civ. DEi lib. IX. cap. II. In iſtis de diis, deque dæmonibus ſententiis, mirum quam inter ſe diſcrepent homines ejusdem hæreſis. Alia ſentit Apulejus, quam Plato: alia Plotinus, quam Apulejus: Diverſa ab his Porphyrius, nec cum Jamblicho, aut quodam alio in omnibus convenit Proclo. Nimirum dæmonibus ipſis pro natura ſua varia illis & fallacia dictitantibus. 10.) De Var. Rer. lib. XVI. Cap. XCIII. 11.) Plutarch. vid. in vita Bruti.

tendunt, corpus ſibi ex ſublunaribus formare neceſſe 6.
habent, cui per modum formæ adſiſtentis motum largi-
untur. 12.) Hæc ut facilius fidem impetrent, præclarum
Lutheri teſtimonium producam. An etlichen Orten / in- 7.
quit 13.) findet man Nixen / die die Kinder am Rande ins
Waſſer reitzen / und erſäuffen / das ſind alles Teuffel. Cum 8.
quo conſentit Magnus Calovius, Præceptor noſter æ-
ternùm colendus, ita ſcribens 14.) Ad cacodæmonis
præſtigias & illuſiones meritò refertur &c. Quibus eti-
am ſpiritus ſub aquis degentes, quos hîc Neckart (ſu-
pra Neckers 15.) vocant, tribuendi. Mera nempè ſunt
dæmonia, meræ dæmoniorum illuſiones & præſtigiæ,
quibus ſimpliciorum credulitatem & ſuperſtitionem fo-
vet, & ad Dæmonolatriam viam præparat diabolus: do-
minium ut in aëre, ita in terra, & ſub terra, in minera-
libus & metallis (aqua) affectans, ut ad ſuperſtitionem
pronos ineſcet ac ad ſui cultum & obſeqvium, incautos 9.
devinciat. Exercitii gratia argumentum inde ducere li-
ceret, quod figuram piſcis & aquas amet diabolus, ac
planè piſcis formâ coli voluerit à Peliſchtæis. 16.) Qua-
le dæmonium illud etiam fuiſſe ex ſententia quorundam
Pineda refert, 17.) quod Chriſtus Luc. XI. ejecit. Unde

12.] Schotti Phyſic. Cur. lib. II. cap. XXXII. Delrio Diſq. Magic. lib. II. qv. XXIIX. ſect. I. Malleus malefic. part. II. qv. IV. 13.) In explicat. Evangel. dominica Oculi. 14.) Syſtem. Theol. Tom. IV. artic. I. cap. I. qv. III. p. m. 44. 15.) Diſp. I. cap. I. num. 7. 16.) Dagon ex quorundam ſententia inferne piſcis erat. Quanquam Lyranus ex opinione Hebræorum caput habuiſſe piſcis aſſerat. Joh. de Pineda Comm. ad verſ. 20. cap. XL. Jobi. p. m. 640. Vide etiam Tremellii Verſ. judic. XVI. v. 23. & I. Sam. V. v. 4. 17.) proximè cit. loco.

forte anſam nacti, qui per Leviathan 18.) diabolum licet
allegorico ſenſu intellexerunt.
10. Conſtituunt autem magici ſcriptores certum genus
quod in æquora dominetur, cui ab hoc elemento nomen
indiderunt, & aqueum vocari volunt: Quæ ut omnibus
11. pateant Trithemii verba 19.) huc referre non gravabor.
Primum, ait, genus dæmonum appellatur *igneum*, quod
circa ſuperiorem pervagatur aërem, nec unquam ante
judicii diem ad inferiora demergitur, ſed continuò ſub
regionibus permanens ſublunaribus, nullum habet cum
12. hominibus in terra commercium. Secundum genus *aë-
reum* dicitur, quod in aëre errans, nobis propinquò
commoratur. Hi quidem poſſunt ad inferiora deſcen-
dere, ac aſſumtis de craſſiori aëre corporibus, quandoq;
hominibus apparere. Aëra permittente DEO ſæpius tur-
bant, tonitrua & tempeſtates concitant, & omnes ſimul
in perniciem humani generis conſpirant. Tertium genus
dæmonum, *terreſtrium* dicimus, quos prolapſos de cœlo
13. in terram, pro ſuis demeritis, minimè dubitamus. Atque
ex his dæmonibus alii verſantur in ſylvis atq; nemoribus,
qui venatoribus ponunt inſidias, alii verò putidis degunt
in

18.) Mentio ejus fit Job. XL. v. 20. dicitur à לוה, quaſi additamentum, quia ut vult Pineda ad d. l. oſtreæ & herbæ illius cuti adnaſcuntur: quod contingere dicit, & cauſam reddit Kircherus Mundi ſub terr. T. II. l. 12. ſect. I. c. VIII. p. 344. Rectius ex mente Merceri à variarum ſquamarum connexione in Comment. p. 332. Inde Beza Crocodilum intelligit, quod ex cetis nullus prorſus piſcis ſquamas gerat, apud Coccejum ad d. l. Jobi p. 547. Quanquam Jac. Bolducius p. 931. potius de genere generaliſſimo quam certa marinorum ſpecie interpretari malit. 19.) Ex libro quæſt. ad Maximil. Cæſ. qv. V. refert ea Delrio c. l. qv. XXVII. ſect. II.

in campis,qui noctu aberrare faciunt itinerantes; Nõnul-
li demorantur in locis abditis,atq; cavernis. Quartum ge-
nus denominatur *aquaticum, quoniã ſe humoribus immergens,* 14
circa fluvios & lacus habitat,irâ plenum, turbatum, inquie-
tum,& fraudulentum, quod in mari tempeſtates concitat,
navigiaq; demergens in profundum, multis vitam aufert
in aquis.Et iſti dæmones, quoties aſſumunt corpus viſibi-
le,in ſexu frequentius apparent fœminino, in maſculino
rarius videntur,propterea quod in locis verſantur humi-
dis & molliorem vitæ ductum ſeqvuntur, nec virile ſche-
ma facilè cæterorum conſvetudine poſſunt aſſumere &c.

Paria ex Pſellio Cardan.habet.20.)Igneum in ſublimi 15
aëre verſatur, minusq; noxium & ad peccandum pronũ.
Aëreum,quod circa nos,& quod deterius eſt primo, pec-
cati tamen pœnitentiâ agitur,ut homines.Terreum,quod
non ſecus ac homines circa terram verſatur, pravorumq;
morum eſt.Aqueum quod in mari, fluminibus & lacubus
habitat.Excitat tempeſtates & multis modis navigantibus
inſidiatur &c.& pag.ſeq.Terrei & aquei medii ſunt inter
hos in omnibus,*Sed tamen aquei fœminarum*, (formas indu-
unt) *inde Nymphæ Nereidesq; &c.* ſub hisq; formis diu ma-
nent,quia eis plurimum delectantur. Cui ſententiæ non 16
contra dicit Eugubinus,ad Porphyrii ſententiam de cor-
puſculis aëreis ex nidoribus pingveſcentibus,hæc ſubjici-
ens. 21.) *Quæ fortè vera ſunt ut proindè locis humidiori-*
bus inhæreant. Nos ex Sacris aliter informati commenta
illa ex lacunis Platonicis hauſta ſuis magiſtris relinqui- 17.
mus,ſatis habentes unum alterumve teſtimonij loco pro-
duxiſſe,unde ſpiritus malos formâ humanâ quandoq; in
aquis apparere conſtet.

20.) de Var.Rer.lib.XVI.cap.XCIII.p.m.805. 21.) vid.Calov.c.l.

Poſſem hæc variis exemplis illuſtrare, niſi & tempori & chartæ parcendum eſſet. Qui ea cupit, adeat BONFINIUM Decad. I. lib. VIII. Bononienſem Medicum LEONHARDUM FIORAVANTUM Phyſicæ lib. III. cap. VII. VINCENTII Speculum naturale, lib. III. ABELINI Theatrum Europæum Tritonem navi Danica ſuſceptum homini per ſimillimum oſtendens. Qui locus præ cœteris ſingulari diſquiſitione non indignus habebitur. Ex dictis ſequitur.

CONCLUSIO I.

Omnis Nympha, in lacubus, ſtagnis, fontibus, puteis &c. apparens eſt ſpectrum.

Ratio concludendi patet 1.) ex cap. I. ubi demonſtratum, Najades nil niſi poëtarum fœtus eſſe. 2.) cap. VI. ubi confirmatum dæmones corpora aſſumentes figura humanâ in aquis apparere ſolitos.

CONCLUSIO II.

Quædam Nympha in mari ſe videndam præbens eſt piſcis.

Evidens eſt 1.) ex cap. IV. & V. Ubi exiſtentia animalium marinorum, fabricam & figuram corporis humani imitantium probatur. 2.) cap. itidem VI. quod hic univerſalitatem tollit. *Judicium igitur in exemplis judicandis adhibendum.*

F I N I S.

Ne vacuum ſit.

ATHANASIUS KIRCHERUS in Mundo ſubterr. Tom.II.p.418. et Arte Magnetica ſpeciatim Magnetiſmo Plantarũ qui continetur lib.III.p.m.503. experimentum ponit tale. *Colurna duabus furcis ad ignem impoſita, ſtatim ſeſe in circulos in morem veru contorquebit. Hæc res innotuit primum Romæ, famulis cujusdam Cardinalis, qui colurnis verubus, quas venatione ceperant aviculas infigentes, cum ſe ipſas unà cum verubus movere adverterent, propediem me ad prodigioſæ operationis cauſam asſignandam convenerunt. Ego,* addit, *experimentum faciens, veritatem quidem comperi; ſed vim motricem, quam ipſi aviculæ ex occulta quadam propietate ineſſe putaverant, ego in coryli virga ejusq́ naturali conſtitutione latere detexi.* Hanc rem ego Romæ tempore Kircheri non primum innotuiſſe dico. Superiori etiam ſeculo benè ejus conſcius fuit *CARDANUS*, vid. ejus lib. de Vār. Rer. lib. VII. cap. XXXVI. p.m.284. & *MIZALDUS* teſte aphorismo ſuorum XXIV. Centuriæ VIII. ubi: *Maximè mirandum eſt regulum aviculam veru ligneo perquam tenui infixum, ſemet ipſum torrere, & circumvertere. Sed lignum,* addit, *illud ex corylo recenter extractum eſſe oportet.* Quod ipſum tamen num eventui

tui

tui reſpondeat tute videas. Mihi infelici periculum ejus variè facienti nondum innotuit. Interim, quid de eo & ſimilibus ſtatuendum ſit, facile cuivis patet.

Anne ſibimet ipſi contrarius eſt, *PETRUS LAUREMBERGIUS* Paſicompſ. cap. X. §. 2. p. 78. in his verbis: *Hoc non caret admiratione in humana facie vultuq; tantam agnoſci diverſitatem, ut inter tot millia hominum indiſcretas effigies reperire non ſit, aut rariſſimè admodum ſeſe occaſio oſtendat, nec ab miraculo abſit.* Hoc ego evidentiſſimis rationibus demonſtrare poſſum 70434700143269983804266066115775244398384943671741440000000000000. facies ſimul exiſtere poſſe naturaliter, diſcretas, imo, etſi in ſe reducatur hic numerus, de quo non inelegans quæſtio inſtitueretur, dico, tamen terminum poſſibilitatis ad aliter exiſtendum, nondum ponet. Aſſenſum qui retinet, paucas pagellas, quæ in promptu ſunt, typis deſcribi curet, evincam.

SOLI DEO GLORIA.

L. B. Cap. 4. §. 7. lege Sebenicum, cœtera pro candore tuo corrige, & vale.